

Speendiarree laat zich niet vangen in één oplossing

Tekst: Niek Jaap Zegers - AdVee dierenartsen

Beeld: Twan Wiermans

De koploperpositie van Nederland vertaalt zich naar een moeilijke oplossing van speendiarree. In andere landen zijn er nog voldoende hulpmiddelen voorhanden, leerde ik tijdens een bezoek aan Cargill. Dat bij elk bedrijf een unieke aanpak hoort, die niet één op één te kopiëren valt bij een collega bewijzen drie praktijkcasussen.

Onlangs belde een verslaggever met de vraag of ik mee wilde doen aan een interview over speendiarree. Aan mij en andere collega's in het land zou dan gevraagd worden naar succesfactoren met betrekking tot het voorkomen van speendiarree op goede bedrijven ten opzichte van slechtere bedrijven.

Na overleg met anderen op de praktijk heb ik teruggebeld met het volgende antwoord: er zijn mindere bedrijven met en mindere bedrijven zonder speendiarree en er zijn goede bedrijven met én zonder speendiarree. Ik kan geen specifieke zaken opnoemen waarom de een meer problemen heeft dan een ander. Gelukkig zijn er genoeg bedrijven die vrijwel geen symptomen hebben. De 'kwaadaardige' coli hoeft niet eens aanwezig te zijn om diarree en of slingerziekte te geven, ook al weten we over die statistiek nog niet genoeg.

Bedrijf 1

Een zeugenbedrijf, 550 stuks, met mooie biggen, 4 weken spenen, tot 12 liter lactovoer zeugen en wolken van biggen. Na spenen, kleine hokken, overige voorwaarden ook redelijk op orde, veel speendiarree en acute slinger. Colistine werkt goed, maar is geen oplossing. Een gemene coli is aangetoond dus biggenenting (duur en veel werk) ingezet, met matig resultaat. Zink in het voer tot 14 dagen doet het ook redelijk maar smaak is een probleem, en na 14 dagen gaan de biggen zoveel eten dat andere problemen boven komen.

Terug naar de zeugen in de kraamstal.

Aanpak:

1. Voergift verminderen met als doel minder melk.
2. Meerdere keren op de dag voerkommetjes vullen voor de biggen
3. Om de enzymproductie in de darm van de big te stimuleren een drachtkruimel met extra vezels van de zeugen in het biggenest strooien. Meerdere keren per dag.

Resultaat:

1. Zeug wordt niet magerder.
2. Big nog steeds prachtig, maar minder 'wolkerig' bij spenen.
3. Er is nogal wat meer speenvoer (geen melkkorrel) gevoerd.
4. Diarree is weg, waarbij aangetekend moet worden dat de zink nog wel 14 dagen in het voer zit.

Wat opvalt na een paar maanden is dat de zeug met maximaal 7 kg voer in de kraamstal er nog steeds goed uitziet en dat de biggen weer wolkerig zijn. Maar ook dat de voeropname na spenen tegenvalt en dat de diarree terugkomt. Overigens is er geen reactie op colistine. Terug bij af? Zijn de zeugen meer melk gaan geven? Heeft het zeugenvoer nog hetzelfde soortelijk gewicht en energie-niveau? Is er met grondstoffen geschoven? Klopt het voer rond spenen nog? Al deze zaken moeten weer worden nagegaan! ←

Het is niet eenvoudig om wolken van biggen te krijgen en ze gezond te houden.

Een simpel, al dan niet uitgebreid artikel zal altijd tekort schieten in het bieden van informatie en of oplossingen. Als er 'gespeeld' wordt met management rondom de te spenen big zie je speendiarree verminderen, verplaatsen of verdwijnen en in een enkel geval verergeren. Biggen eten in hun kraamperiode bij de zeug. Hieronder vallen zeugenmelk (tot dag 18 de belangrijkste bron voor groei), melkkorrel, speenkorrel, eventueel CCM en andere strooiseltjes. Aanvullend op de (hoge) melkproductie, zijn er dus diverse bronnen voor energie en eiwit om te groeien tot een wolk van een big. Dan komt het onvermijdelijke moment dat de zeug weggaat en de big – liefst stressloos – op eigen kracht verder moet.

Nederlandse big wordt getest

De theorieën over temperatuur, schoon en voldoende water en het regelmatig aanbieden van voldoende voer laat ik even voor wat het is. Overigens hebben de vroeggespeende broertjes en zusjes die fase allang gehad, zijn al gewend aan het eten van een korrel en ontwikkelen niet of nauwelijks speendiarree. Wat mij een jaar geleden wel opviel bij een bezoek aan het proefbedrijf van Cargill was de proefopstelling voor het testen van speenvoeders. Biggen worden na spenen geüniformeerd en dan worden er voerproeven mee gedaan. Vóór spenen werd niet getest, nergens ter wereld. Daar werden ik en een aantal collega's stil van. "De rest van de wereld gebruikt nog zoveel zink, koper en colistine, dat de noodzaak

Bedrijf 2

Zeshonderd zeugen, 4 weken spenen, Topigs 20x Tempo. In eerste week een beetje premium en water, in laatste week schakeling naar speenkorrel en 3 dagen na spenen naar een batterijkorrel. Speendiarree op dag 2, 3 en 4 na spenen, verdwijnt vanzelf, maar 14 dagen later (door hoge voeropname) veel fietsers en acute streptokokken uitval. Een, nog redelijk beperkte, medicatie werkt overigens afdoende.

Aanpak hier:

1. Autovaccinatie voor *Streptococcus suis* laten maken en zeugen in dracht gevaccineerd.
2. Melkkorrel alleen eerste week.
3. Speenkorrel weg.
4. Batterijkorrel vanaf week twee, met als toevoeging rondom spenen CCM.

Resultaat:

Speendiarree en streptokokken-problematiek zijn weg en de verwachte daling van de groei op de batterij is uitgebleven.

Na anderhalf jaar komt de klad er een beetje in. Na spenen staan de biggen een paar dagen dun, nemen weinig voer op, hebben wat buikpijn gevolgd door wat diarree. Dieren slijten ervan, de streptokokken-uitbraak komt niet terug. Doordat tomen bij elkaar gehouden worden en de geltentomen gemarkeerd zijn op de verwarmingsbuis, valt op dat dit er nogal wat meer zijn dan in het verleden. Toen hadden geltentomen geen diarree. Wat veranderd is: omschakeling naar een Scandinavische zeug, die toch weer een andere aanpak in de kraamstal nodig blijkt te hebben. De voergif, het energiegehalte en eiwitgehalte zijn aangepast waardoor verbetering is opgetreden. Maar goed is het nog niet! ←

er niet is”, was de uitleg van Cargill. En ik snap ook wel dat er voor een goede proef stevig geüniformeerd moet worden, maar is dat in het veld nog van deze tijd?

Voor wat betreft de diagnostiek wordt de gereedschapskist van de dierenarts steeds groter en ook ingewikkelder. Was een sectiebeeld tot voor enkele jaren beperkt tot ‘beeld van voerstoornis’ en ‘beeld van slinger’

Waar ligt een oplossing voor speendiarree? Specifieke voeding? Vaccinaties? Zeug dan wel big? Later of juist vroeger spenen? Andere genetica? Het zal best allemaal wat doen, maar een oplossing met één verandering zal een speendiarree probleem niet oplossen.

Bedrijf 3

500 zeugenbedrijf Topigs 20 met van oudsher Finnen. De beer die gebruikt wordt is een synthetische Piétrain. Bij de geboorte zijn de biggen niet te zwaar, maar wel actief. Een jaar of drie terug verliep spenen wat moeizaam en was er sprake van acute slinger zonder diarree. Biggen herstelden redelijk maar groei in gehele mesttraject viel tegen.

Aanpak:

1. In platte kommen eerste vier levensdagen water.
2. Dan, uitgedoseerd met een kalvermixer een dunne pap van een batterijkorrel met wat verhoogd lysinegehalte en een beetje melkpoeder. Deze pap wordt iedere week dikker gemaakt.
3. Spenen in groepen van ongeveer 40, naast 4 droogvoervreetplaatsen, 4 grote rode platte bakken met 3x daags dezelfde pap, nog net verpompbaar in de mixer als in de kraam. Dus de batterijkorrel als droogvoer en als pap met een beetje melkpoeder.
4. Pas stoppen met pap als er voldoende droogvoer wordt gegeten, na 1,5-2 weken.

Resultaat:

Speenmoment, nog steeds 4 weken, verloopt probleemloos, uniformiteit is toegenomen en de vleesvarkensgroei gaat richting de 900 gr per dag. Voerkosten bij de biggen zijn verminderd. ←

met als oorzakelijke kiem ‘kwaadaardige’ coli, nu krijgen we uitslagen met een hele serie aanhechtingsfactoren en coli-typen. Maar afgezien van een meer gedifferentieerde diagnose is er voor de gespeende big niet veel veranderd. Erger nog, uit de ondersteunende voeding is in de loop van een jaar of tien veel uitgehaald en dat terwijl hij de biest moet delen met meer toomgenoten. Tevens is de aanleg van het beetje vet met daarin noodzakelijke vitaminen hem ook voor een deel ontnomen

Dit zet je aan het denken, waar ligt dan een oplossing voor speendiarree? Specifieke voeding? Vaccinaties? Zeug dan wel big? Later of juist vroeger spenen? Andere genetica? Het zal best allemaal wat doen, maar een oplossing met één verandering zal een speendiarree-probleem niet oplossen. Laat ik daarom aan de hand van een aantal voorbeelden gezien op stal, zonder wetenschappelijk te worden, enkele vormen van aanpak bespreken.

Harde conclusies zijn uit deze drie voorbeelden niet te trekken. Qua hygiëne, genetica, voerfabriek, type veehouder zitten er verschillen. Wat denk ik wel een gemene deler is, is:

1. De wil om speendiarree aan te pakken moet er zijn.
2. Deze volgt mijn inziens uit 1; tijd erin steken, niet altijd met rendement.
3. de makkelijk te vertellen maar lastig te interpreteren theorie met simpele middelen uitvoeren.

Voor erfbetreders op een zeugenbedrijf gelden in principe dezelfde regels, met dien verstande dat de theorie weerbarstig is en dat veel laten wegen, meten en werken met poedertjes en papjes de motivatie van veehouder/manager/personeel niet ten goede komt. Terug naar de basis en observeren wat er gebeurd is belangrijk. Ik begrijp dat ik nu innovatieve huisvestingsystemen zoals brij voor zeug en big, kraamgroepshuisvesting en nieuwe vaccinaties tekort doe. Wat ik ervan gezien heb, zitten hier ook hele mooie toepassingen die speendiarree en slingerziekte aanpakken, maar dat moet ook passen bij bedrijf en management. ←